

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Фидана Даскалова

За дисертационния труд на Изабела Валериева Стаматова

На тема „ИНТЕРАКТИВНИ ПРОЕКЦИИ НА ИГРАТА-ДРАМАТИЗАЦИЯ
ВЪРХУ СОЦИАЛНО-ЛИЧНОСТНАТА ИНТЕЛИГЕНТНОСТ
НА 5-6-ГОДИШНИТЕ ДЕЦА”

За присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР”

По професионално направление 01.02. Педагогика

Дисертацията е посветена на разработването на един от най-важните проблеми в предучилищната педагогика, тъй като е известно, че детето в предучилищна възраст е „личност в развитие” – т.е. то непрекъснато се обогатява и усъвършенства своите качества и което е особено важно – формира вътрешната си позиция по отношение на себе си, на другите и на околния свят, както и на конкретните обекти и явления в този свят. Необходимостта в днешно време от научно разработване на темата се определя също и от динамиката в развитието на съвременното дете, което е изправено пред предизвикателствата на околната среда, които не само стимулират процеса на ориентация на предучилищното дете в нея, но и ситуират условия за появата както на положителни /позитивни/, така също и на отрицателни /негативни/ емоционални преживявания, което по категоричен начин се отразява върху оформянето на личностните качества на детето.

Основавайки се върху подробния анализ на класическите теории за понятието „интелигентност” от древността до наши дни, както и преди всичко на съвременните теории, обособяващи обща и множествена интелигентност, докторантката въвежда понятието „социално-личностна интелигентност”, в която се пресичат социалната, емоционалната, интер- и интраперсоналната интелигентност. Това насочване на вниманието към социално-личностната интелигентност е особено важно за преодоляване на увлечението по постигане само на високи стойности на общия коефициент на интелигентност, включващ предимно логико-математическите и лингвистични способности, които понякога са в дисхармония със способностите в емоционално-социалната сфера. Този дефицит в емоционално-социалната сфера като основен компонент на социално-личностната интелигентност обикновено води по-нататък до трагизма на много деца, показали изключително високо интелектуално развитие и изключително висок коефициент на интелигентност, който се оказва недостатъчен за успешната адаптация в обществото.

Разработката има педагогическа насоченост към разкриване на възможностите на играта като основна дейност на детето в предучилищна възраст, и по-конкретно възможностите на играта-драматизация за оптимизиране на социално-личностното развитие на съвременното 5-6-годишно дете и по-конкретно за развитие и обогатяване на неговата социално-личностна интелигентност. Търси се предпоставка за усъвършенстване на играта-драматизация, която позволява да се въведе нов елемент в нея, наречен „интерактивна проекция”, изразяваща се в частично изменение в структурата на играта-драматизация, с което се обогатява игровата дейност на децата и се стимулира съвместната активност на участниците и публиката. Въвеждането на такъв допълнителен елемент в играта-драматизация, наречен „интерактивна проекция” е продиктувано от необходимостта да се претворяват субект-субектните отношения в ситуация на нравствен конфликт. Тази интерактивна проекция е взаимствана от образователния театър. Същността на този тип театър се изразява във възможността, която се предоставя на публиката за намеса в сюжета и в актьорската игра, както и във възможността за използване на импровизацията. Предполага се, че именно посредством

интерактивните проекции на играта-драматизация, изразяващи се в този тип намеса, ще се стигне до обогатяване, както и до даване възможност на публиката да участват активно. Тези проекции са насочени също към запознаване на децата със социалните норми и правила, използвайки за основа избраното литературно произведение. Предварително се предполага, че 5-6-годишните деца вече имат необходимия игров опит за реализиране на подобна интеракция.

Теоретичният анализ на разработката е много пълен и последователен, обхваща много автори както от класиците, така и от съвременните, както наши, така и чужди. Теоретичният анализ е насочен:

- към реализирането на модел на социално-личностната интелигентност и нейните компоненти на базата на теориите за множествената интелигентност;
- към проучване възможностите на играта-драматизация за развитието и обогатяването на социално-личностната интелигентност;
- към реализиране на модел на интерактивните проекции на играта-драматизация, който дава възможност да се разгърне влиянието на групата върху индивида.

Отчитайки, че проблемът за играта-драматизация е бил доста занемарен през последните години, бих искала да обърна вниманието на докторантката към 80-те години на отминалия скоро XX век, когато проблемът бе твърде актуален както в теорията, така и в практиката на предучилищното образование у нас. От това време е и пропуснатият труд на нашите колеги от бившия Висш педагогически институт в Благоевград проф. П. Пенчев и доц. Ст. Алексиева „Детска театрализирана игра” /С., изд. Народна просвета, 1980./

Организирането на предварителното емпирично изследване и подбора на методиките на изследване произтичат от целта, хипотезата и поставените задачи и са реализирани в двете основни насоки – първата свързана със социално-личностната интелигентност и нейните компоненти, а втората – с възможностите на играта, в частност на играта-драматизация, и по-конкретно на интерактивните ѝ проекции в частност за влияние върху социално-личностната интелигентност на 5-6-годишното дете.

Съответно със сложния и множествен характер на социално-личностната интелигентност е подбран богат диагностичен инструментариум като се използват 17 методики, включващи вербални и невербални субтестове, които са приложими и адаптирани за деца от предучилищна възраст и които са групирани в 3 групи: за диагностика на емоционалната сфера; на социалната сфера; на „Аз-а” на детето. Използваните методики са подбрани съобразно адекватното диагностициране на компонентите на социално-личностната интелигентност. Методиките са описани в приложението и могат да се ползват както от учителите, така и от родителите, въпреки че някои от картинните методики са с неясни изображения и затрудняват правилния отговор дори от възрастен. При описанието на използваните разкази на втори етап от формиращия експеримент не са посочени техните автори и се остава с впечатлението, че те са просто създадени от експериментатора за целите на изследването.

В първата насока на изследването докторантката е успяла много точно и нагледно в схема да представи същността и съдържанието на социално-личностната интелигентност като множествена интелигентност, обхващаща емоционалната, социалната и персоналната /интер- и интраперсоналната/ интелигентност. Като имам предвид получените резултати, в които се установява средно равнище на развитие, а по отношение на тестовете за разкриване на емоционалната интелигентност дори дефицит, у мен възниква въпросът дали са достъпни за детето от тази възраст всички онези субтестове, които изискват определено равнище на развитие на рефлексията /самоосъзнаването/, която в този възрастов период е само в своите наченки. Известно е,

че всяко едно психично новообразование, включително и емоциите, възникват на две равнища – първо на външно и импулсивно, спонтанно равнище, и едва по-късно на вътрешно, осъзнато, произволно, рефлексивно равнище. Затова детето от предучилищна възраст, което се отличава като изключително емоционално същество ще показва дефицит в овладяване компонентите на емоционалната интелигентност. Впрочем, смятам че отчитането на факторът рефлексия е задължителен при интерпретиране на всички резултати от изследването. Например, установяването на способност да се прояви алтруизъм в определена ситуация от детето, не говори, че то е достигнало до истинския алтруизъм и както отбелязва Р. Стаматов, проявата на алтруизъм от предучилищното дете е по-скоро преодоляване на неговия егоизъм. Както и способността да общува и да води истински диалог детето овладява едва когато може да отчита гледната точка на събеседника си, поради което Пиаже посочва началото на такава способност едва 11 годишна възраст. Иначе погледнато външно детето може да общува и да води диалог още след двегодишна възраст, но то общува с другия, разговаря за да удовлетвори някои свои външни или вътрешни потребности, при което не се интересува от гледната точка на събеседника си. Въобще, тази психологическа закономерност за двукратното появяване на всяка човешка способност на две равнища следва да се отчита, защото интелигентността, /която не случайно е названа така от интелект/ е феномен свързан преди всичко с появата и развитието на второто равнище, протичащо във вътрешен план – осъзнато, преднамерено, произволно. Въпросът ми към докторантката е дали тя отчита способността на детето от тази възраст да подхожда рефлексивно при решаване на различните задачи в използваните субтестове? В тази връзка е и вторият ми въпрос - установяват ли се значими индивидуални различия, свързани с наследствен фактор като характерови особености и темперамент, зависимост от принадлежността към интровертивния или екстровертивния тип, към импулсивния или рефлексивния тип? Както и дали е правен опит, тези открояващи се при изследването деца с определен дефицит в даден показател да бъдат повлияни по-специално като им се възлага например съответната на техния дефицит от личностно качество роля в играта-драматизация? Известно е, че за да играе и да изпълни определената роля в играта, както и за да получи признанието и одобрението на връстниците си, детето е готово да положи всякакво усилие и да преодолее своя недостатък например като затвореност и необщителност, егоистичност, грубост, агресивност и т.н. Смятам, че ако в разработката си досега докторантката не е имала предвид тези въпроси, защото те не са стояли пред нея като задължителни по темата на дисертацията, ще бъде добре в бъдеще тя да продължи с провеждането на допълнителни частични експерименти, за да допринесе още повече разработката за решаването на практика на този, бих казала жизнено важен за бъдещето на детето проблем – неговата социално-личностна интелигентност, без която високите постижения на днешните деца в коефициента на тяхната обща интелигентност няма да донесат никаква полза както на самото дете в бъдеще, така и на обществото като цяло. Много гениални умове с изключително високи постижения в коефициента на общата интелигентност трагично завършват своя житейски път именно поради дефицит в тяхната социално-личностна интелигентност. Затова поздравявам докторантката за смелостта, постоянството и огромния труд, вложени в разработването на темата и я приканвам да продължава в тази насока, ако иска наистина да направи големият действителен принос в педагогическата теория и практика. Моите въпроси не засягат достойнствата на този мащабен дисертационния труд, а са само насоки на докторантката за по-нататъшна работа по темата .

ЗАКЛЮЧЕНИЕ. Като имам предвид изключителната значимост и сложност на темата, както и всеобхватността и прецизността на разработката, давам много висока

оценка на дисертационния труд и предлагам на уважаемото научно жури да присъди заслужено на Изабела Валериева Стаматова образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 01.02.Педагогика.

Написал становището:.....
/проф. д-р Ф.Даскалова/